

Új, korszerű törekvések a VII. Magyar Képzőművészeti Kiállításon

JEGYZETEK A FESTÉSZETRŐL

Domanovszky Endre: Részlet az oroszlanyi falképből

A MŰCSARNOKBAN az 1919-es Tanácsköztársaság emlékére megnyílt reprezentatív képzőművészeti kiállítás hívatott beszámolni arról, hogy két év óta az addig bizonytalanul vajdó, világnézeti ellentmondásokban vergődő művészi öntudat hová jutott 1919 termékenyítő forradalmi hatása alatt. Ma úgy látjuk, e kiállítás pezsdülő elevegenségében, a különféle felfogások sokrétű útkeresésében, hogy a szocialista világnézet mindinkább áthatja képzőművészetünket.

A látogató ezen a kiállításon negyven év távlatában is őszintén gazdag szín- és formakalában élheti át az 1919-es forradalmi megmozdulás benső lényegét, szellemiségének hősiességét. Tematikában is sokoldalúan bontakozik ki előttünk a Tanácsköztársaság élete. Ki az eszmét ragadta meg közérthető jelképekben, ki események ábrázolásába sűrítette az eszmei mondanivalót, mások saját, megélt emlékeiből merítettek.

Természetes, hogy 1919, mint a kiállítás főmotívuma, eleve meghatározott tematikája viszi a vezérszót, a legváltozatosabb hangszerelésben. Viszont tájképek, enteriőrök, zsánerek s a monumentális szobrászi alkotások mellett intim kispasztikák, dekoratív gobelinek, történelmi és mai témákat ábrázoló változatos grafikai sorozatok, újhangú plakátok környezete egészíti ki és teszi sokszólamúságában is egységessé a mai magyar képzőművészet sok meglepetést tartogató, széles távlatú bemutatóját.

ÖRÖM LÁTNI, hogy a festő fiatalok hogyan találták meg a negyven év előtti történelmi fordulót ábrázolásának művészi kifejezőmódját.

Alkotásaik előtt nagyjából három törekvés ölik a szemünkbe. Az egyik kísérlet az 1919-es forradalom kortársművészeinek hagyományába kapcsolódik. Élményszerűen átlétek és megértették a Tanácsköztársaság művészetének forradalmi dinamikáját s a lendülő harcok alakokat, hol erőteljesebb kolorittal, hol derkövitsi színlátás gyengébb harmóniájában hozták közelebb a mai életérzéshez.

A fiatalok másik újhatás csoportja az 1919-es forradalmi téma ábrázolásában még messzebbre nyúlt vissza a magyar képzőművészet kincstárába termékenyítő hagyományokért. Itt Munkácsy és a többi nagy realista, Tornyai és az alföldi festők előadásmódjára gondolunk. A fegyverosztás témájának megjelenítésénél például nem az 1919-es kortársak dinamikája a döntő számukra, hanem a felszabadulásra induló proletariátus realisabb, sokszor komorabb, de áldozatvállalásában emberibb arc- és formaábrázolása jut érvényre a kompozíciós elrendezésben. A fegyverosztási jelenetet éppen azért említettük, mert az első teremben egymás mellé függesztett két, azonos témájú festmény sokat elmond a fiatalok kezdeményező törekvéseiről. Az egyik kép Blaski Jánosé, aki 1919 dinamikáját szordinós harmóniává olvasztva a tömegkompozíció mozgalmasságára, a kezek, a lábak lendületére teszi a hangsúlyt s egy szépen előadott, lehajló figura előtérbe tolásával biztosítva a kép egyensúlyát, az egész kompozíciót a történelmi vásznak eleve kloritjával ragyogtatja meg. Mellette Sarkantyú Simon kevesebb alakkal, kevesebb mozgásba sűrítve, a nagyidők drámai feszültségével vizuális élményét vetíti felénk. A lényegét, a hangulatot ragadja meg egy híd árkádjánál korahajnali szürkés megvilágításában fegyverosztásra váró emberek szervesen komponált csoportjában. Bizonyára mivel közelebb áll a történelmi képek beidegzett megjelenéséhez, látványosságához, Blaski vászna hamarabb megállítja majd az átlag tárlatlátogatókat. De az is biztos, hogy Sarkantyú lírája, érzelmi telítettsége, a harcban induló emberek pszichológiai megformálása, színeinek tompított finomsága sem téveszti el hatását.

A fiatalok munkásságából kibontakozó harmadik törekvés az új idők optimista hitét iparkodik eddig alig látott bátor-

sággal, merész, reális képszerkesztéssel, a színek harsány derűjével kifejezni. Erdemes a harmadik teremben a szerencsés két értékes lírai hangulatú tájkép közé függesztett (az egyik Miskolczi László nemes érzelmességű, nagyszerű alkotása) nagyobb méretű vászon előtt hosszasan időzni, mely Szinte Gábor Virradat című műve. Mit ábrázol ez a kép? Egy egyszerű, nagy formákban, reálisan meglátott gyárudvart, amelynek tömör, szilárd kompozíciója anélkül, hogy mesterkéltséget, élettelen díszletté válna, egyesíti a korszerű technika sok rekvizitumát. Nem úgynevezett »festői« motívumokat. Nagyméretű távzeték áll a kép központjában, jobbra gáztartály, baloldalt

külvárosi házak tűzfala s elől, a jobboldalon, a gyárkapu mögött munkába induló tömeg várakozik. A háttér közepén mint egy narancsgömb, az alacsony horizonton felkél a nap. Merész, erőteljes színfolt ez a sárga napkorong a halványan derengő kék ég alján s vidám, optimista fényglóriával sugározza be az egyébként szürke, reálisan felfogott épületsoprotot. A nap korongja mellé egy kicsiny vörös folt, egy vörös zászló harsan a hajnali derűbe. S ez a hajnali ragyogás erőteljes színekkel vall a diadalmos forradalom mély, lelkesítő élményéről. A valóság a felkelő napkorongban szimbólummá nő és Szinte Gábor ez átütő erejű kompozíciójában egyszerű, reális eszközökkel

egy újfajta patosz festői nyelvezetét találta meg.

IDÖNKÖN és terünkön túlnövő feladat lenne egyenként értékelnünk mindazokat az alkotásokat, nagyobb igényű törekvéseket, amelyek képzőművészetünk magáralátalásának bizonyosságát tárják elének a levegősen rendezett, a képek eszmei mondanivalóját hangsúlyozó termekben. Nekünk az a feladatunk, hogy megállítsuk a tárlat látogatóit, néhány, művészetünk különböző irányzatait jellemző alkotás előtt. Utaljunk Ek Sándor két nagy történelmi tablójára, melyekben munkásságának jelentős állomásához érkezett s felkészültségének eredményeit gazdagítva, nagyobb szintézishez jutott.

Nagy ígéretet látunk Szurcsik János több hangon szóló kompozíciós kísérletében, Konok Tamás izes festőiségének, szerkesztőkészségének fejlődésében, Veszprémi Endre monumentálisan felfogott Dózsa-kompozíciójában, a fiatal Szabó Zoltán feltűnően érett jelentkezésében. Nem lehet említés nélkül hagyni az új hangon megszólalók között első-sorban azokat, akik az 1919 emlékére rendezett kiállítás tematikáját gazdagították értékes alkotásokkal. A sor élére Miskolczi László neve kívánkozik, Őrszem című, vázlatosságában is az élmény erejét költői átéléssel átlenyegítő festményével, de említhetnénk Vati József, Csabai Kálmán, Erdős Géza, Eigel István, Kádár György, Kokas Ignác,

Konecsni György, Szalay Ferenc, Bényi László műveit, melyek hatásosan játszanak bele a kiállítás összképének kialakításába.

Túl a kiállítás fő mondanivalóján, a meghittebb harmóniákat kereső tájképekben, a lírai hangulatokat kivetítő bensőséges kifejezésekben is sokat nyújt ez a kiállítás. Szőnyi István életművének néhány ritka remeke és Bernáth Aurél Prága történelmi levegőjét mesterien érzékeltető vászna mellett néhány tengerpartot ábrázoló festmény, mint például Csernus Tibor érdekes, mesehangulatú Saint Tropez című vászna, Arató István, Arató János, Bér Rudolf, Berényi Ferenc, Baky Sándor, Kling György, Luzsica Lajos, Mihály Pál, Mörizs Sándor, Tassy Mária, Turay Mária és még sok más megnyilatkozás tükrözi az alkotókedv egzséges, sokirányú, önálló utakat kereső érdeklődését.

Es eljutva a kiállítás szoborcsarnokába, mintegy összefogó betetőzésül fogad Domanovszky Endre nagy, freskoszerű pannójának színes kartonja. Ennek a három tagozatú táncscopornak éltelisége, színben és vonalritmusban remekül mozgó ragyogása méltóan koronázza a forradalmi emlékkiállítás összegező benyomását.

FORDULÓPONTOT jelent új művészetünk történelmében a VII. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Jelenti elsősorban azt, hogy alkotóművészeink tudatában mélyebb gyökereket eresztett a szocializmus gondolata, a különböző művészeti irányok, stílusváltozatok törekvéseinek megalkuvás nélküli szelleme jutott jogaihoz. A fiatalok előtt a lehetőség széles ajtaja nyílt meg, hogy legjobb meggyőződésükkel, tehetségük teljes erejével keressék a továbbhaladás útját. Az erő, a felkészültség, a művész társadalomformáló szerepének tudata megvan mindnyájukban. Most a közönségen van a sor, hogy megértéssel, bátorítással, a művészet-szeretet gyöngédségével további lendületet adjon mindazoknak a tehetségeknek, akik ezen a kiállításon komoly ígéretet tettek az új magyar képzőművészet nagy múltjához méltó kibontakoztatására.

Dutka Mária